

Accountantsverslag

Gemeente Oss

Boekjaar 2022

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Oss
Postbus 5
5340 BA OSS

ONDERWERP:
Accountantsverslag 2022

KENMERK:
23 mei 2023

Geachte leden van de gemeenteraad,

In overeenstemming met de opdracht tot de controle van de jaarrekening 2022 van gemeente Oss, zoals overeengekomen in onze opdrachtbevestiging d.d. 19 juli 2022, bieden wij u hierbij het accountantsverslag aan.

Het accountantsverslag bevat bevindingen en conclusies die naar aanleiding van onze werkzaamheden naar voren zijn gekomen. De bevindingen in dit verslag zijn besproken met de portefeuillehouder financiën en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij zijn voornemens u op 23 mei 2023 te machtigen om onze goedkeurende controleverklaring op te nemen in uw jaarrekening 2022.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid de inhoud van deze rapportage nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

drs. B. (Barry) Smeenk RA
Verantwoordelijk accountant

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Opdracht, scope en uitkomsten

Belangrijkste bevindingen

Financiële positie

Bevindingen interne beheersing

Overige onderwerpen

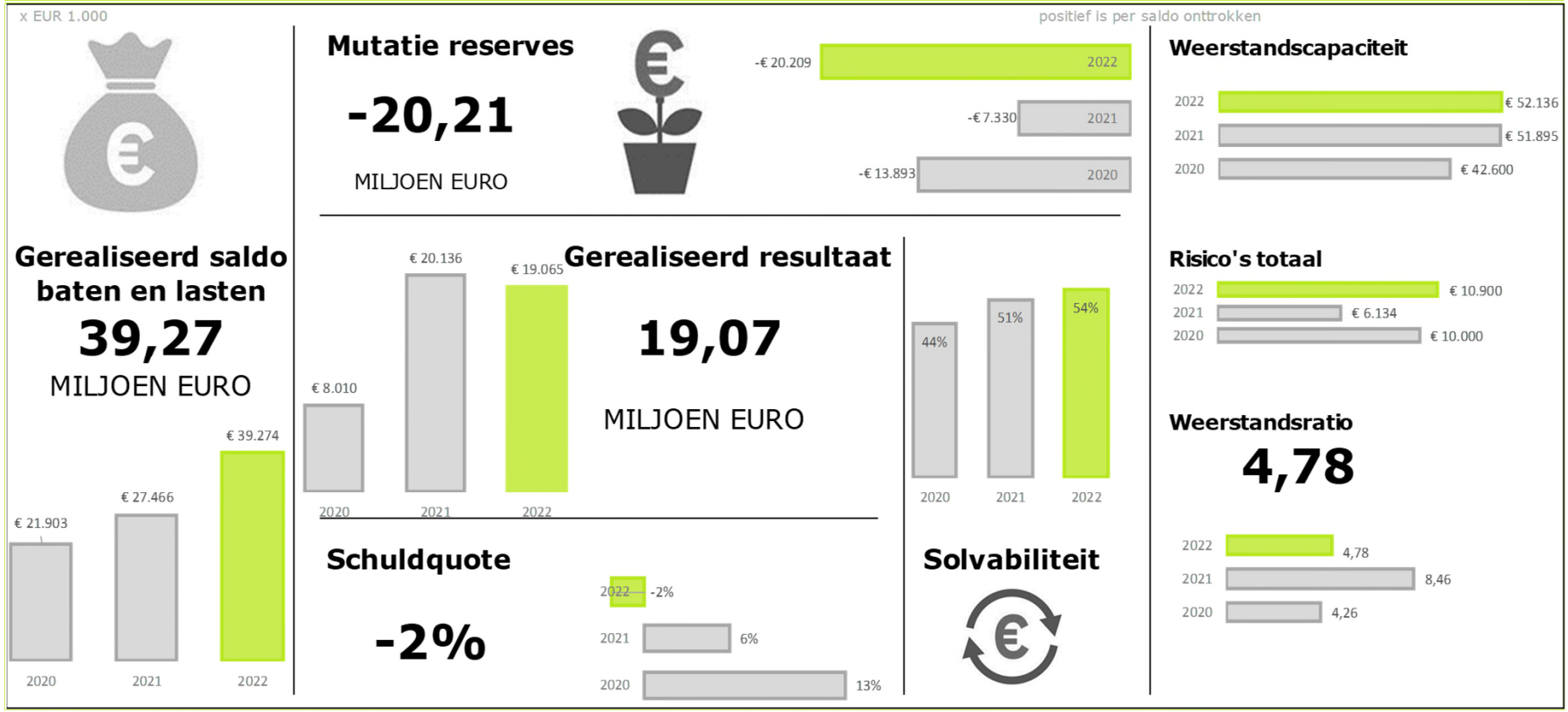

Bijlagen

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Financiële kengetallen en signaleringwaarden

Bestuurlijke samenvatting

	Wij (zijn voornemens) bij de jaarrekening 2022 een goedkeurende verklaring te verstrekken voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. De ongecorrigeerde verschillen blijven onder de goedkeuringstoleranties.
	Het jaarverslag is cf. NV COS 720 verenigbaar met de jaarrekening en voldoet in materiële zin aan de laatste actuele voorschriften.
	Het Besluit Begroting en Verantwoording is in alle opzichten nageleefd in 2022.
	Uit onze controle met betrekking tot ons getrouwheidsoordeel blijken enkele ongecorrigeerde fouten/onzekerheden. Er resteren twee ongecorrigeerde fouten met een impact op het resultaat van € 0,9 miljoen (nadelig). Deze controleverschillen volgen voort vanuit controle-informatie welke in de afrondende fase van de controle bekend werd bij de gemeente. Er heeft gezien de hoogte van de bedragen geen correctie meer plaats gevonden. Daarnaast constateren we, in lijn met voorgaande jaren, dat niet voor alle lasten met betrekking tot jeugdzorg de gemeente Oss de prestatielevering kan vaststellen. De onzekerheid in de controle bedraagt € 0,7 miljoen. Naar aanleiding van onze controle zijn er enkele correcties doorgevoerd ten opzichte van de eerste versie van de jaarrekening. Deze correcties worden in dit verslag toegelicht. Wij hebben ten aanzien van de financiële rechtmatigheidscontrole geen bevindingen die wij, op basis van de rapporteringstolerantie, aan u zouden moeten rapporteren.
	Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 in overeenstemming zijn met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2022 van de gemeente Oss voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
	Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd.

Bestuurlijke samenvatting

	Het boekjaar 2022 sluit met een financieel resultaat van € 19,1 miljoen (voordelig). De totale vermogenspositie van de gemeente Oss bedraagt € 210,9 miljoen (2021: € 171,6 miljoen) met een solvabiliteitsratio van 54% (2021: 51%). De vermogenspositie is dan ook zeer gezond te noemen. Het college concludeert in de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing dat de weerstandscapaciteit toereikend is.
	Gevolgen oorlog Oekraïne: Zowel de Inflatie als de energiecrisis hebben voor 2022 een belangrijke invloed op uw gemeente. Uiteraard qua inzet van uw organisatie om alle vluchtelingen een goed onderdak te bieden, maar ook financieel. Per saldo is € 5,9 miljoen meer ontvangen van het Rijk dan de kosten, deze middelen zijn afgestort conform uw besluit in de reserve vluchtelingen. Ook de effecten van de inflatie zijn door de gehele jaarrekening merkbaar. Enerzijds in hogere kosten, zoals ook ten dele begroot, anderzijds door een lager verwacht eindresultaat van het grondbedrijf.
	1 januari 2023 is het boekjaar gestart waarop de gemeente voor het eerst dient te rapporteren in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording. Wij constateren dat de gemeente Oss voldoende voorbereidingen heeft getroffen en op schema ligt om tot een betrouwbare rechtmatigheidsverantwoording te komen. Wij vragen daarin met name nog aandacht voor een juiste aanpak bij het hanteren van steekproeven en het verder verbeteren van het documenteren van de werkzaamheden en de conclusies.
	Covid-19 heeft ook voor de jaarrekeningcontrole 2022 invloed gehad. Zo werd er in het begin van het boekjaar nog veel op afstand gewerkt en op financieel gebied zijn er nog specifieke subsidieregelingen (o.a. Tozo-regeling en diverse andere SiSa-regelingen) verantwoord hetgeen aanvullende werkzaamheden met zich heeft meegebracht.
	We constateren ten opzichte van voorgaand jaar een soepeler verlopen controleproces, waarbij op een prettige en constructieve wijze met de organisatie is samengewerkt. In lijn met voorgaand jaar nemen we in de evaluatie met de organisatie de verbeterpunten van beide kanten mee. We merken hierin wel op dat in lijn met voorgaand jaar de controledruk vanuit het Rijk steeds verder toeneemt, wat zich vertaald in inmiddels 29 te verantwoorden regelingen (2021: 13).

Opdracht, scope en uitkomsten

Opdracht, scope en uitkomsten

Reikwijdte van de controle
De jaarstukken van uw gemeente bestaan uit:
- Het jaarverslag (programmaverantwoording + paragrafen).
- De jaarrekening.
- Bijlagen.

Met de opdrachtbevestiging van d.d. 19 juli 2022 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Voor een nadere toelichting verwijzen wij tevens naar het op 11 oktober 2022 door ons uitgebrachte controleplan.

Overzicht toleranties
De materialiteit bij de uitvoering van onze controle is € 3.970.000. Deze materialiteit sluit aan op het door de gemeenteraad op 20 januari 2022 vastgestelde controleprotocol.

	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 3.970.000
Goedkeuringstolerantie onzekerheden	3% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 11.910.000
Rapporteringstolerantie	10% van de goedkeuringstolerantie	€ 397.000

Kernpunten en significante risico's in de controle
Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen, onder andere met betrekking tot de volgende kernpunten van de controle:
- Schattingsposten en veronderstellingen van het management;
- Waardering van de grondexploitaties (waaronder Heesch-West welke inmiddels in een aparte gemeenschappelijke regeling is ondergebracht);
- Rechtmatigheid van de Europese aanbestedingen;
- Doorbreking van AO/IB door het management.

Uitkomsten
Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Oss zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. Er is sprake van een tweetal getrouwheidsfouten, welke ook meewegen voor ons rechtmatigheidsoordeel. Enerzijds was het resultaat van de aangifte vennootschapsbelasting over de jaren 2021 en 2022 pas in een laat stadium bekend. Daar waar verwacht werd dat de belastinglast 2020 gecompenseerd kon worden met een verlies 2021 bleek dit niet het geval. Begin mei werd duidelijk dat over de periode 2020-2022 naar beste inschatting sprake is van een last vennootschapsbelasting (incl. heffingsrente) ter hoogte van € 639.000. Aanvullend constateren we in de afwikkeling van de controle dat uit de onderhoudsvoorzieningen een bedrag ter hoogte van € 257.000 was onttrokken voor onderhoud aan een pand welke niet in het betreffende beheerplan was opgenomen. Beide correcties zijn niet meer gecorrigeerd in de jaarstukken.

Tevens zijn er onzekerheden met betrekking tot de prestatielevering van de Zorg in Natura (ZIN) uit hoofde van de Jeugdwet ter hoogte van € 676.000.

De genoemde fouten en onzekerheden blijven binnen de goedkeuringstoleranties.

Opdracht, scope en uitkomsten

Frauderisico's en continuïteit
Onze controleverklaring over boekjaar 2022 bevat voor het eerst een verplichte paragraaf over onze werkzaamheden met betrekking tot fraude en een met betrekking tot continuïteit. Dit op basis van de gewijzigde beroepsregels voor accountants (NV COS 700). Hieronder wordt uiteengezet hoe de accountant bij de controleaanpak inspeelt op risico's ten aanzien van fraude en continuïteit en worden de uitgevoerde werkzaamheden toegelicht. De mate van detail en de omvang van de rapportage over fraude en continuïteit in de controleverklaring hangen onder meer af van de onderkende risico's, de omvang en aard van de organisatie alsmede de bevindingen naar aanleiding van de werkzaamheden.

Frauderisico's
Zoals ook in ons controleplan opgenomen bevindt het college dan wel het management zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Onze beroepsregels schrijven het voor dat de accountant dat dit risico in zijn controle wordt onderkend.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:
- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties, vaste activa en vorderingen en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten;
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad.

Continuïteit
Als onderdeel van de vereisten voor de nieuwe controleverklaring hebben wij ook de continuïteitsveronderstelling getoetst. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Oss een sluitende meerjarenbegroting heeft. Daarnaast geven de financiële kengetallen inclusief het weerstandsrisico geen reden tot twijfel of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. De gemeente Oss kent een robuuste financiële positie.

Schattingen

Management schattingen
Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen en licht deze toe in de jaarrekening. Wij hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2022 beoordeeld en gecontroleerd. De belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreffen:

Schatting	Beoordeling 2022	Beoordeling 2021	Onze zienswijze m.b.t. significante kwalitatieve aspecten en de (mogelijk) kwantitatieve omvang
Waardering van (im)materiële vaste activa			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de (im)materiële vaste activa een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw (im)materiële vaste activa.
De waardering van de langlopende vorderingen			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de langlopende vorderingen, na doorvoeren van het door ons geconstateerde controleverschil een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw langlopende vorderingen.
De waardering van grondexploitaties			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitatie een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar paragraaf “waardering van de grondexploitaties” van dit accountantsverslag.
De waardering van debiteuren			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de vorderingen een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw vorderingen. Wij merken daarbij op dat in lijn met onze aanbeveling voorgaand jaar de inschatting van de waardering van de uitkeringsdebiteuren is geactualiseerd. Voorgaand jaar constateerden we dat met verouderde ervaringscijfers werd gerekend.
De waardering van de voorziening			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de voorzieningen een evenwichtig beeld geven van de toereikendheid van de voorzieningen. Wel vragen we het college de blijvende aandacht van de financiële onderbouwing van de onderhoudsvoorzieningen. Hiervoor verwijzen wij naar de paragraaf bevindingen van dit accountantsverslag.

Controleverschil | Voorzichtig | Evenwichtig | Optimistisch | Controleverschil

Belangrijkste bevindingen

Grondexploitaties

Algemeen
Voor de jaarrekening 2021 was de oorlog in de Oekraïne een zogenoemde ‘gebeurtenis na balansdatum’. In de jaarrekening over boekjaar 2022 moet voor het eerst rekening gehouden worden met de effecten hiervan. Zowel de directe (toename bouwkosten) als indirecte gevolgen (stijgende energieprijzen en inflatie) kunnen grote gevolgen hebben.

De waardering van de grondexploitaties is gebaseerd op diverse schattingen en aannames. De schattingsonzekerheid is door alle externe ontwikkelingen in 2022 fors toegenomen en vormt daarom een significant risico in onze controleaanpak. De complexiteit in de projectontwikkeling omvat de volgende risico’s:

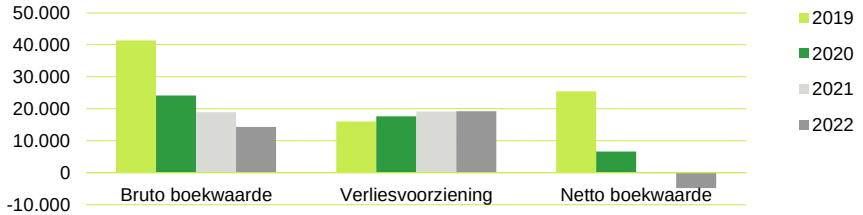
- De vraag naar (betaalbare) woningen is fors hoger dan het aanbod.
- Stijgende energie- en grondstofprijzen.
- Krapte op de arbeidsmarkt.
- Stikstofproblematiek.
- Verduurzamingsopgave.
- Stijgende rente.
- Macro-economische factoren zijn minder stabiel.

De hogere onzekerheid en volatiliteit in de gehanteerde aannames kan doorwerken in het verwachte eindresultaat en de waardering van uw grondexploitaties. Deze hogere mate van onzekerheid maakt het belangrijker om een adequate toelichting op te nemen in de jaarrekening. De gemeente Oss heeft hier op pagina 269 van de jaarrekening toereikend invulling aan gegeven. Op basis van enkele scenario’s blijkt de schattingsgevoeligheid leidt in een worst case scenario voor een verslechtering van het eindresultaat van € 2,8 mln.

Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering en de toelichting op de schattingsonzekerheden aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Waardering inclusief specifieke projectrisico’s
Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw grondexploitatie gedurende de afgelopen vier jaar weergegeven.

Grafiek ontwikkeling grondexploitaties (x € 1.000)

Ten opzichte van 31 december 2021 is de boekwaarde van de post grondexploitatie afgenomen met € 6,8 miljoen. De afname van de boekwaarde per 31 december 2022 is als volgt samen te vatten:

(x € 1.000)	2021	2022
Boekwaarde per 1 januari	6.547	(211)
Investeringen	13.446	6.995
Grondverkopen	(26.564)	(11.024)
Tussentijdse winstneming/afgesloten projecten	7.917	603
Mutatie verliesvoorziening	(1.558)	(1.244)
Boekwaarde per 31 december	**(211)**	**(4.881)**

Grondexploitaties

Waardering inclusief specifieke projectrisico's
De grondexploitaties van de gemeente Oss lopen steeds meer richting het einde van hun looptijd, daarmee daalt de boekwaarde ten opzichte van voorgaande jaren.

Verliesvoorziening
De voorziening verlieslatende complexen is ten opzichte van 2021 met € 1,2 miljoen toegenomen. Deze toename ziet grotendeels toe op de complexen Walkwartier en Winkelcentrum De Ruwert. (Verwachte) tegenvallers in de kosten leiden tot een verslechtering van het verwachte resultaat.

Beheersing grondexploitaties
We constateren dat de controle van de grondexploitaties beter is verlopen dan voorgaand jaar en er geen materiële bevindingen uit de controle voort komen. Wel merken we in lijn met de managementletter op dat de afwijking van de ingeschatte kosten en opbrengsten voor de jaarschijf 2022 bij de jaarrekening 2021 optimistisch waren. We constateren dat de inschattingen bij de jaarrekening 2022 realistischer in tijd zijn opgenomen, maar dat deze inschatting nog vrij optimistisch is. Een eventuele vertraging van verkopen dan wel realisatie van kosten in tijd heeft op dit moment slechts een beperkte impact op de waardering.

Daarnaast vragen we het college de aandacht voor de actualiteit van de kostenramingen. De organisatie constateert zelf bij het opstellen van de jaarstukken dat bij enkele projecten de inschatting in voorgaand jaar onjuiste uitgangspunten bevatte, dit is hersteld in 2022. Wij hebben daarbij vastgesteld dat deze onjuistheden niet hebben geleid tot een onjuist beeld van de waarde van de grondexploitatie en de hoogte van een eventuele verliesvoorziening in de jaarrekening 2021. Een voorbeeld hiervan is het project 't Veld. We adviseren u periodiek de basisinschatting van de kosten te herzien.

De parameters voor de grondexploitaties
De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van de gemaakte schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin schattingen zijn opgenomen. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de door gemeente Oss gehanteerde uitgangspunten en parameters getoetst.

Parameters	MPG 2022	MPG 2021	Schatting 2022	Schatting 2021
Rente	1,09%	1,16%	●	●
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	●	●
Kostenstijging	6%, aflopend naar 2%	4%, aflopend naar 2%	●	●
Opbrengstenstijging	0%, oplopend naar 1,5%	3% (woning)/ 2% (industrie), aflopend naar 1,5%/1%	●	●

Kostenstijging
De gehanteerde parameter voor de kostenstijging ligt in lijn met de landelijke prijsindexcijfers. De gemeente Oss heeft voor het prijspeil 2022 rekening gehouden met een inflatie van 10% en houdt voor de komende jaren op basis van marktinformatie ook rekening met een inflatie aflopend van 6% in 2023 tot 2% in 2026 en verder. We achten dit een realistisch uitgangspunt.

Opbrengstenstijging
Gezien de hoogte van de marktprijzen per balansdatum houdt de gemeente Oss op basis van marktinformatie voor de komende 2 jaar geen rekening met een verhoging van de grondprijs in haar grondexploitaties. Vanaf 2025 wordt met een stijging van 1,5% gerekend. We achten dit een realistisch uitgangspunt.

Schattingsonzekerheden grondexploitaties
De huidige situatie en de onzekerheid over de toekomstige ontwikkelingen betekent een grote schattingsonzekerheid op de verwachte realisatie van uw complexen. Bij een hoge mate van schattingsonzekerheid is het passend om in de jaarrekening hierover een nadere toelichting op te nemen. Belangrijke elementen hierbij zijn:
-Het toelichten van de gehanteerde veronderstellingen.
-Een toelichting (impact / scenario's) over de schattingsonzekerheid.

Wij hebben vastgesteld dat de toelichting in de jaarrekening op pagina 269 in toereikende mate deze onzekerheden weergeeft.

Sociaal domein

Algemeen
De gemeente Oss voert diverse regelingen uit in het sociaal domein waarbij taken veelal zijn ondergebracht bij derde partijen. Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de belangrijkste onderdelen en door wie deze werkzaamheden uitgevoerd worden:

Onderdeel	Uitvoerder	Bepaling last boekjaar
Uitkeringen (Participatiewet)	Zelfstandig	Werkelijke lasten
Werkdeel (WSW)	IBN	Vaste bijdrage op basis van de begroting
Jeugdwet	Via centrum-gemeente ‘s-Hertogenbosch (overige)/ zelfstandig (ZiN)	Afrekening op basis van werkelijke lasten gebaseerd voornamelijk op budgetfinanciering
WMO	Zelfstandig	Werkelijke lasten
PGB’s	Sociale verzekeringsbank	Afrekening op basis van werkelijke lasten

Jeugdwet
Voor de uitvoering van de Jeugdzorg heeft de gemeente voor een deel van de geldstroom via centrumgemeente ‘s-Hertogenbosch op regionaal niveau contracten afgesloten met zorgaanbieders. De accountant van de gemeente ‘s-Hertogenbosch heeft voor deze kostenstromen een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de verantwoording.

Voor een deel van de kosten die binnen de regio verdeeld wordt, zijn de kosten lokaal gemaakt. De betreffende gemeente is daarbij zelf verantwoordelijk voor het vaststellen van de prestatielevering. De complicerende factor hierbij is dat de gemeente Oss onvoldoende beheersmaatregelen heeft om vast te stellen dat de prestatie vanuit de zorgaanbieder aan de cliënt wordt geleverd. Het deel waarvan de prestatielevering niet kan worden vastgesteld bedraagt € 676.000 (2021: € 3.683.000).

Ten opzichte van voorgaande jaren is een deel van de facturatie naar de gemeente Oss terug gekomen. Uit onze controle hierop volgen geen materiële fouten of onzekerheden.

WMO
De gemeente Oss voert de WMO zelfstandig uit. We hebben vastgesteld dat de gemeente in voldoende mate zelf controles op de juistheid van de facturatie van de zorgaanbieders en de prestatielevering uitvoert. Uit onze controle volgen geen materiële fouten of onzekerheden.

Eigen bijdrage WMO
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen. De gemeente Oss heeft deze onzekerheid in de jaarrekening 2022 toereikend toegelicht.

PGB’s
De Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB) heeft over 2022 een verklaring met beperking bij de verantwoording PGB-stromen Jeugdwet en WMO ontvangen. Hierdoor is vanuit de SVB geen 100% zekerheid over de nauwkeurigheid en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten. De impact van de geconstateerde fouten/onzekerheden vanuit de SVB bedragen op basis van de zogenaamde projectiebrief voor gemeente Oss blijven onder onze rapporteringstolerantie. Daarnaast blijft het de verantwoordelijkheid van de gemeente zelf om de prestatielevering ten aanzien van de PGB-bestedingen vast te stellen. Derhalve heeft de gemeente Oss aanvullend onderzocht of de kosten nauwkeurig en rechtmatig verantwoord zijn. Uit onze beoordeling van dit onderzoek concluderen we dat de kosten PGB getrouw en rechtmatig verantwoord zijn in de jaarrekening 2022.

Overige bevindingen

Energietoeslag
In 2022 is de nieuwe regeling Energietoeslag ingevoerd. Met deze regeling is geld beschikbaar gesteld als tegemoetkoming voor de hoge energielasten. De gemeente heeft in 2022 € 7,1 miljoen besteed aan deze regeling. Vanuit het Rijk heeft de gemeente een extra bijdrage ontvangen voor de Energietoeslag als onderdeel van de algemene uitkering, dit bedrag is als bate in de jaarrekening verwerkt.
Wij hebben aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van deze nieuwe regeling en vastgesteld dat de bestede middelen correct zijn verwerkt.

Covid-19
In lijn met voorgaand jaar hebben we binnen onze controle specifiek aandacht gehad voor de effecten van Covid-19. Daarbij is aanvullend aandacht geschonken aan de (nieuwe) geldstromen met betrekking tot de gevolgen van Covid-19. Wij hebben hierin geen bijzonderheden geconstateerd.

Waardering lening De Wachtmeester B.V.
De gemeente Oss heeft in 2022 een tweetal leningen aan De Wachtmeesters B.V. verstrekt voor de realisatie en exploitatie van windturbines op Elzenburg de Geer. In de concept jaarrekening waren de beide leningen van in totaal € 2,1 miljoen volledig voorzien met het oog op eventuele oninbaarheid. Op basis van de jaarcijfers van De Wachtmeesters B.V. is gezien het feit dat een groot deel van de financiering van de gemeente Oss nog niet besteed is, een dergelijk voorzichtig standpunt niet realistisch. Op basis van een nadere analyse is de voorziening met € 800.000 verlaagd. Dit bedrag is op grond van het raadsbesluit om het risicobedrag van € 2,1 miljoen volledig af te dekken, opgenomen in een risicoreserve. Dit is verwerkt in de definitieve jaarrekening. We adviseren u om de financiële positie van De Wachtmeester B.V. en de waardering van uw leningen aan deze partij nauwgezet te monitoren.

Claim Attero
Gedurende onze jaarrekeningcontrole bleek de uitspraak van de Hoge Raad in de zaak tussen Attero en de Brabantse gemeenten nadelig voor de gemeente Oss. Op basis van deze uitspraak is door de organisatie alsnog een verplichting ter hoogte van € 941.000 opgenomen. Dit is verwerkt in de definitieve jaarrekening.

Vennootschapsbelasting
In de concept jaarrekening had de gemeente op basis van haar aangifte 2020 de last vennootschapsbelasting over 2020 ter hoogte van € 509.000 opgenomen. In de jaarrekening was echter ook toegelicht dat deze last naar alle waarschijnlijkheid met de resultaten 2021 en 2022 verrekend kon worden. Vooruitlopend op deze verwachte verliesverrekening is de last gecorrigeerd. Begin mei bleek echter op basis van de aangifte 2021 dat er geen sprake is van een verrekenbaar verlies, maar van een te betalen last over het boekjaar 2021. Voor het boekjaar 2022 is er naar waarschijnlijkheid wel sprake van compensabele verliezen. Op grond van de aangiften is er per saldo sprake van een last over de boekjaren 2020-2022 van € 639.000. Dit is als controleverschil aangemerkt. We merken op dat de organisatie inmiddels actie heeft ondernomen om tijdiger de fiscale positie in beeld te hebben. De aangiftes waren vertraagd als gevolg van de onderbezetting binnen het grondbedrijf.

Algemene uitkering
Uit onze controle bleek dat er nog een afrekening (nadelig) was gereserveerd voor de algemene uitkering 2021 ter hoogte van € 327.000. Dit bedrag was vorig jaar gereserveerd en was ten onrechte niet afgewikkeld tegen de daadwerkelijke afrekening vanuit het Rijk. Dit is hersteld in de definitieve jaarrekening.

Voortgezette controle
In het kader van onze jaarrekeningcontrole voeren wij een voortgezette controle uit, waarbij wij vaststellen of er in de administratie van boekjaar 2023 geen facturen zijn opgenomen welke betrekking hebben op 2022. Enerzijds constateren we daarbij dat er nog diverse investeringsnota's zijn ontvangen welke betrekking hebben op 2022, maar pas in 2023 zijn verantwoord. We zijn voor deze nota's nagegaan of dit een materiële impact op de jaarrekening heeft, maar dit is niet het geval. Anderzijds zijn er ook facturen ontvangen welke betrekking hadden op 2022. Omdat we werken met steekproeven hebben we als gevolg van de bevindingen aanvullende werkzaamheden moeten verrichten. Enerzijds zijn de onjuist geboekte facturen (waarvan de impact lager dan de controletolerantie was) alsnog verwerkt, anderzijds is geborgd dat vanuit de aanvullende werkzaamheden geen fout meer kan komen groter dan de door u gestelde rapporteringstolerantie. De fouten zijn hersteld in de definitieve jaarrekening.

Overige bevindingen

Onderhoudsvoorziening
We constateren dat de onderhoudsvoorzieningen naar aanleiding van onze bevindingen voorgaand jaar zijn aangepast. Wel merken we op dat de jaarlijkse analyse op de onderhoudsvoorzieningen aan kwaliteit kan winnen. We constateren dat de verwachte kosten niet zijn geactualiseerd naar het prijspeil van 2022. Daarnaast kan de analyse aangaande mogelijk doorgeschoven onderhoud in financiële zin beter worden gemonitord in relatie tot de hoogte van de onderhoudsvoorziening. De organisatie geeft aan deze punten in een cyclus van vier jaar mee te nemen bij de algehele actualisatie. Wij merken daarin op dat het BBV wel een jaarlijkse financiële herijking vraagt. Per jaareinde 2022 constateren we na nadere werkzaamheden, overigens geen financiële bevindingen met betrekking tot de toereikendheid van de egalisatievoorzieningen.

Wel constateren we dat ten aanzien van de onttrekkingen aan de onderhoudsvoorziening gebouwen dat er voor een bedrag ter hoogte van € 257.000 is onttrokken inzake schoolgebouwen. In het onderhoudsplan gebouwen zijn deze panden echter niet opgenomen, omdat groot onderhoud scholen, behoudens specifieke afspraken in de overdracht, recent een verantwoordelijkheid is geworden van de scholen zelf. De onderhoudslasten hadden derhalve niet gedekt mogen worden uit de voorziening, maar hadden in de exploitatierekening verantwoord moeten worden.

Heesch-West
De gemeente Oss neemt deel in de gemeenschappelijke regeling Heesch-West, waarin de onderliggende grondexploitatie wordt geëxploiteerd. Afgelopen jaar is de voorziening voor het deel van de gemeente Oss in het negatieve resultaat, ter hoogte van € 13,1 miljoen, conform afspraken overgedragen aan de gemeenschappelijke regeling.

Eventuele mutaties in het verwachte eindresultaat komen vanaf 2022 dan ook ten laste van het vermogen van de gemeenschappelijke regeling. Dit neemt echter niet weg dat de gemeente Oss wel voor 30% garant staat voor het eventuele negatieve eigen vermogen van de gemeenschappelijke regeling. Op basis van de gecontroleerde jaarrekening, voorzien van goedkeurende controleverklaring bedraagt het vermogen per 31 december 2022 € 217.000. Het aanvullende verlies voor de gemeente Oss is per balansdatum dan zeer beperkt. We verzoeken u indien het negatieve vermogen van de gemeenschappelijke regeling oploopt wel een risicovoorziening te vormen.

Rechtmatigheid

Begrotingsrechtmatigheid
Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 en addendum Kadernota rechtmatigheid 2021 en 2022 van de Commissie BBV.

In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen het bestaande beleid of worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma. Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2022. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Programma	Lasten werkelijk	Overschrijdingen t.o.v. begroting (na wijziging)	Telt overschrijding mee voor het oordeel?	Toelichting
Programma 6 Stadscentrum	€ 3,6 miljoen	€ 0,3 miljoen	Nee	Budgetoverschrijdingen hebben betrekking op de waardering van het grondexploitatie project Walkwartier. Deze lasten waren niet eerder te voorzien en zijn passend binnen het beleid.
Programma 8 Veilige omgeving	€ 8,3 miljoen	€ 0,1 miljoen	Nee	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, dan wel passend zijn binnen het programma en de overschrijding was niet eerder te voorzien.
Programma 9 Besturen in verandering van tijden	€ 45,6 miljoen	€ 2,4 miljoen	Nee	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.
Programma 10 Financieel beleid	€ 2,4 miljoen	€ 0,1 miljoen	Nee	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.

Rechtmatigheid

Europese aanbestedingsrichtlijnen
In het kader van de rechtmatigheid van de jaarrekening 2022 is een controle uitgevoerd op de naleving van de (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Uit uw verbijzonderde interne controle op de rechtmatigheid van de inkopen blijkt dat voor een beperkt bedrag niet de juiste procedure is gevolgd. Dit bedrag ligt ruimschoots onder onze rapporteringstolerantie.

Wel constateren we met uw verbijzonderde interne controle dat het proces rondom het aangaan van opdrachten binnen de gemeente Oss verder verbeterd kan worden. We constateren dat niet in alle gevallen een zogenoemd inkoopstartformulier aanwezig is terwijl dit wel de gemeentelijke werkwijze is.

Financiering
In 2022 heeft uw gemeente geen nieuwe langlopende leningen afgesloten.

Ten aanzien van de naleving van de renterisiconorm, het kasgeldlimiet en de naleving schatkistbankieren merken wij op dat de gemeente Oss zich aan de wettelijke normen heeft gehouden, zoals ook toereikend is toegelicht in de paragraaf financiering respectievelijk de jaarrekening.

Kredieten
Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren dat er geen materiële overschrijdingen op investeringsniveau aanwezig zijn ten opzichte van de gevoteerde kredieten.

Mutaties in de reserves
Uit onze controle inzake de mutaties in de reserves zijn geen bevindingen voortgekomen. De afwijkingen zijn toereikend toegelicht in de jaarstukken en wij hebben vastgesteld dat de mutaties overeenkomstig raadsbesluiten zijn.

Jaarverslag

Jaarverslag
In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening, waaronder het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting, zoals in de jaarstukken 2022 is opgenomen.

Voor de accountantscontrole onderzoeken wij het jaarverslag om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiele afwijkingen gesignaleerd.

Verbonden partijen
Tijdens onze controle besteden wij specifieke aandacht aan de transacties met verbonden partijen van gemeente Oss. In het kader van onze controle hebben wij vastgesteld dat:
- De (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen.
- Geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude.
- Geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Hieronder zijn onze conclusies en aanbevelingen inzake het jaarverslag opgenomen:

Element jaarverslag	Onze waarneming
Vereisten BBV	Uw jaarverslag bevat in materiële de vereiste informatie op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en 26 BBV. Wel merken we op dat de gemeente nog geen inzicht geeft in de naleving van de Wet Open overheid wat vanaf 2022 verplicht is. Daarnaast zouden de cijfers 2022 van uw verbonden partijen opgenomen dienen te worden, deze zijn echter nog niet in alle gevallen beschikbaar.
Verenigbaar	Uw jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.
Overeenstemming	Wij hebben vastgesteld dat de informatie in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.
Paragrafen	Alle verplichte paragrafen zijn opgenomen en zijn kwalitatief van voldoende niveau.
Informatiewaarde	De toelichtingen zijn goed leesbaar en geven een adequate analyse tussen het uitgevoerde beleid en de financiële gevolgen.
Incidentele baten en lasten	De toelichting op de incidentele baten en lasten voldoet aan de eisen vanuit het BBV.
Covid-19	De effecten als gevolg van Covid-19 zijn geïntegreerd in de jaarstukken en geven goed de impact weer.
Fraude	Fraude en de frauderisicoanalyse is een steeds belangrijker thema. We adviseren u met de nog door te voeren actualisatie van uw frauderisicoanalyse daar ook specifiek over te rapporteren in de paragraaf bedrijfsvoering.

SiSa-bijlage en WNT

SiSa-bijlage
Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is.
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage A bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

WNT verantwoording
Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet normering topinkomens (WNT) gecontroleerd. Op basis van deze wet zijn de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector en de uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen wettelijk gemaximeerd. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. Beide topfunctionarissen zijn in loondienst en er hebben zich gedurende 2022 geen wijzigingen voorgedaan.

Voor topfunctionarissen geldt naast de maximering van de bezoldiging en eventuele uitkering wegens beëindiging van het dienstverband een publicatieverplichting in de jaarrekening. Deze publicatieverplichtingen geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen met een dienstbetrekking, indien hun bezoldiging het algemene bezoldigingsmaximum (naar rato van de omvang van het dienstverband) overschrijdt.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

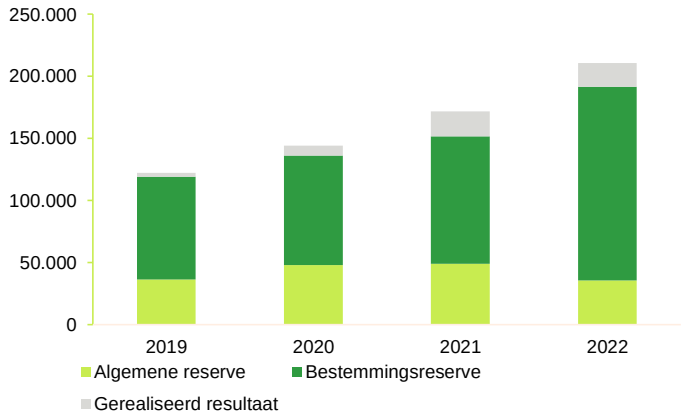
Wij willen benadrukken dat de naleving van de anticumulatiebepaling (het nagaan of topfunctionarissen van uw gemeente betrokken zijn bij andere organisatie c.q. nevenactiviteiten hebben welke onder de WNT vallen) overigens geen onderdeel uitmaakt van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

Financiële positie

Ontwikkelingen in de jaarcijfers

Verloop van het eigen vermogen van uw gemeente
Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per 31 december 2022 volgens de jaarrekening € 210,9 miljoen en heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

Grafiek ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)

Van de totale reserves ter hoogte van € 191,4 miljoen is € 35,5 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van voorgaand jaar gedaald met € 13,4 miljoen. Per saldo is gedurende 2022 € 20,2 miljoen gedoteerd aan de reserves. Deze dotatie (ten laste van het resultaat) vormt samen met het totaal saldo van baten en lasten (€ 39,3 miljoen voordelig) het gerealiseerde resultaat van € 19,1 miljoen.

Analyse van het resultaat
Het resultaat voor mutaties in de reserves laat een positief saldo zien. Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten bedraagt afgerond € 19,1 positief. In de gewijzigde begroting was rekening gehouden met een resultaat van € 1,2 miljoen positief.

In het samenvattend beeld wordt in hoofdlijnen een toelichting op de afwijkingen gegeven. In de toelichting op de programma's wordt een verder gedetailleerde verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging. Als onderdeel van de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2022 wordt overzichtelijk aangegeven welke baten en lasten als incidenteel zijn aan te merken. Het jaarrekeningresultaat is € 17,9 miljoen voordeliger dan begroot.

De belangrijkste afwijkingen zien toe op:
- Lagere kosten jeugdhulp € 3,4 miljoen
- Lagere kosten inkomensregelingen € 1,0 miljoen
- Verkoop bedrijf via Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij € 2,0 miljoen
- Lagere personeels- en overheadkosten € 1,3 miljoen
- Hogere algemene uitkering (decembercirculaire) € 4,3 miljoen
- Suppletie btw compensatiefonds € 1,3 miljoen
- Overige voordelen € 6,1 miljoen

Een deel van bovenstaande oorzaken kon niet in een eerder stadium voorzien worden, enkele afwijkingen ons inziens wel. We adviseren u de afwijkingen nader te analyseren waarom deze pas bij het opstellen van de jaarrekening inzichtelijk waren, zodat voordelen eerder richting de raad gemeld kunnen worden.

Financiële positie

Weerstandsvermogen en financiële kengetallen
De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien.

Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Hieronder hebben wij de ontwikkelingen in uw kengetallen en een relatie naar de landelijke ontwikkelingen weergegeven:

Kengetallen in %	Gemeente Oss		Landelijk		Brabant	
	2022	2021	2022 (begroting)	2021	2022 (begroting)	2021
Netto schuldquote	4,7	12,4	74,0	46,9	69,7	38,5
Netto schuldquote gecorrigeerd	-1,8	5,6	67,7	41,0	64,8	37,1
Solvabiliteit	53,9	51,1	30,3	36,1	33,8	37,9
Grondexploitaties	0	0	7,1	7,6	8,9	12,1
Belastingcapaciteit	89,6	95,3	104,7	102,7	99,9	99,1
Structurele exploitatieruimte	8,2	5,2	0,2	2,9	0,1	3,1

Het kengetal schuldquote is verbeterd in 2022 als gevolg van aflossingen en is historisch laag.

De solvabiliteit neemt toe naar 53,9% in 2022. De VNG hanteert een signaalwaarde als de solvabiliteit onder de 20% komt. Aan de bovenkant oordeelt het VNG dat een solvabiliteit boven de 50% als zeer goed aan te merken is. De gemeente Oss kent derhalve een gezonde financieringspositie.

Het kengetal grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de in exploitatie genomen gronden zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten, gezien het feit dat er geen boekwaarde meer is bedraagt deze 0. Belastingcapaciteit: de lastendruk in de gemeente Oss ten opzichte van het landelijk gemiddelde bedraagt 89,6%.

Op basis van het kengetal “structurele exploitatieruimte” blijkt dat er beperkte structurele begrotingsruimte is om tekorten of extra lasten binnen de huidige begroting op te vangen. Hier ontstaat op basis van de jaarrekening 2022 meer ruimte.

Financiële positie

Weerstandsvermogen en risicobeheersing
In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag is een toelichting opgenomen op de weerstandscapaciteit van de gemeente. Op basis van de inventarisatie van de geïdentificeerde risico's, waarbij rekening wordt gehouden met kans op voordoen en financiële impact, wordt berekend welk bedrag benodigd is ter dekking van de geïdentificeerde risico's.

Hiernaast is het verloop over de afgelopen 3 jaar weergegeven inclusief een kwalificatie van de weerstandsratio. De incidentele weerstandscapaciteit is voornamelijk opgebouwd vanuit de algemene reserves, de structurele weerstandscapaciteit vanuit de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien. De weerstandsratio kwalificeert als "uitstekend".

De grootste door uw gemeente geïdentificeerde risico's zijn:
- Stijgende rente (structureel) € 1,0 miljoen;
- Loonontwikkeling (structureel) € 0,75 miljoen;
- Toenemende bouw- en energiekosten (structureel) € 0,7 miljoen (2021: € 0,35 miljoen)
- Risico's binnen het grondbedrijf (incidenteel) € 5,2 miljoen (2021: € 4,4 miljoen);
- Risico op overschrijdingen aangaande jeugdzorg (structureel) € 0,25 miljoen (2021 idem)

We merken op dat in 2021 de structurele risico's "negatief" was. Het college heeft het positieve risico ten aanzien van de herverdeling van het gemeentefonds meegewogen. De structurele risico's nemen gezien de toenemende rente, inflatie en loonstijgingen ten opzichte van voorgaand jaar toe.

	2022	2021	2020
Structurele weerstandscapaciteit	€ 5.100.000	€ 3.700.000	€ 3.500.000
Incidentele weerstandscapaciteit	€ 47.036.000	€ 48.195.000	€ 39.100.000
Structurele risico's	€ 3,5 miljoen	-/-€ 0,6 miljoen	€ 1,1 miljoen
Incidentele risico's	€ 7,4 miljoen	€ 6,7 miljoen	€ 8.9 miljoen
Weerstandsratio structureel	**1,46**	**-6,54**	**3,31**
Weerstandsratio incidenteel	**6,32**	**7,18**	**4,40**

Weerstandsratio	Betekenis
>= 2.0	Uitstekend
1.4 < 2.0	Ruim voldoende
1.0 < 1.4	Voldoende
0.8 < 1.0	Matig
0.6 < 0.8	Onvoldoende
< 0.6	Ruim onvoldoende

Bevindingen interne beheersing

Bevindingen interne beheersing

Algemeen
Naar aanleiding van onze tussentijdse controle over 2022 hebben wij in oktober 2022 een managementletter uitgebracht. Onze doelstelling van deze controle is om een beeld te krijgen of de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle toereikend zijn in het kader van onze opdracht tot de controle van de jaarrekening van uw gemeente. Dit beeld is in belangrijke mate bepalend voor onze risico-inschatting en hiermee voor de omvang en diepgang van onze werkzaamheden die wij bij de jaarrekeningcontrole moeten uitvoeren teneinde de gewenste zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening géén materiële fouten bevat. Uit onze risico-inschatting komen een aantal risicogebieden naar voren die een verhoogd risico met zich meebrengen op een materiële fout in uw jaarrekening. Hierna nader toe te lichten:

- Waardering van uw grondexploitatie (inclusief waardering complex Heesch-West);
- Rechtmatigheid inkopen;
- Risico dat het management van de gemeente de procesafspraken doorbreekt, hetgeen een standaard risico is vanuit onze beroepsregels. Dit risico ziet bij uw gemeente met name toe op de schattingsposten in de grondexploitatie en voorzieningen.

Geautomatiseerde gegevensverwerking
Wij rapporteren onze bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in dit verslag. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de accountantscontrole van de jaarrekening niet specifiek is gericht op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

In het kader van de conversie naar Key2F hebben we reeds bij onze interim-controle vastgesteld dat deze conversie juist is verlopen.

Fraude en naleving wet- en regelgeving
Het college is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van fraude, het naleven van wet- en regelgeving en voor een cultuur van eerlijkheid en integriteit en dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude en overtreding van wet- en regelgeving zo veel mogelijk te beperken. De Raad is verantwoordelijk voor het toezicht op het college in de uitvoering van deze taken.

Voor het uitoefenen van deze verantwoordelijkheid maakt het management gebruik van diverse beheersingsmaatregelen, zoals interne richtlijnen en gedragscodes, controle technische functiescheiding en periodieke rapportages over financiën.

Ten behoeve van onze jaarrekeningcontrole identificeren wij de risico's met betrekking tot fraude en overtreding van wet- en regelgeving en beoordelen wij de interne beheersings-maatregelen die gericht zijn op het voorkomen en signaleren van (materiële) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Voor zover relevant voor onze controle voeren wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden uit. Onze controle is echter niet specifiek gericht op het signaleren van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Wij hebben als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2022 uw inschatting inzake frauderisico's met betrekking tot uw organisatie besproken. Deze bespreking komt ook voort uit onze verplichte rapportage van de accountant over de uitkomsten van onze werkzaamheden met betrekking tot de ingeschatte frauderisico's in de controleverklaring.

Bevindingen interne beheersing

Fraudebeheersing en onze observaties
Om bestuurders en toezichthouders houvast te bieden heeft het NBA in februari 2022 de brochure “Frauderisicobeheersing” uitgebracht. Wij adviseren u om kennis te nemen van de 11 aanbevelingen die hierin zijn gedaan.

Onderzoek laat zien dat het grootste deel van de fraudegevallen door middel van een ‘tip’ aan het licht komt. Dit maakt het belang van een fraudemeldpunt en klokkenluidersregeling groot. Wij zijn van mening dat uw organisatie dit binnen uw interne internetpagina toereikend heeft ingericht. Het is goed uw medewerkers hier periodiek van bewust te maken.

In het kader van onze controle hebben wij geen bevindingen te melden met betrekking tot de naleving van wet- en regelgeving.

Wij hebben geconstateerd dat u uw frauderisico-analyse gedateerd is en niet op alle gevallen aansluit op de werkelijke interne beheersing, deze is ten opzichte van de vorige analyse verder verbeterd. Wij adviseren u dan ook om het fraude risico-beheersingsproces te formaliseren en in te bedden in uw periodieke rapportagecyclus. Hierbij adviseren wij u ook om een ‘fraude response plan’ op te stellen, zodat u bij een vermoeden tot fraude bij uw organisatie tijdig kan anticiperen om mogelijke schade (financieel als reputatie) zo veel mogelijk te beperken.

In de paragraaf ‘Overige bevindingen’ geven wij een nadere toelichting over de verplichting om in onze controleverklaring te rapporteren over fraude.

Naleving wet- en regelgeving en overige
Wij informeren de gemeenteraad over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

Corruptie en omkopingsrisico’s
Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen.

Corruptie is een wereldwijd probleem waarbij het uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking “Corruptie, werkzaamheden van de accountant” verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. Gemeente Oss beschikt over beschreven procedures ten aanzien van de samenwerking met derden en een intern inkoop- en aanbestedingsbeleid aangevuld met trainingen voor de juiste mindset van de medewerkers.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:
- Detailcontrole op de inkopen en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkopen conform de geldende Europese aanbestedingsregels en de Aanbestedingswet 2012 zijn aanbesteed.
- Door middel van een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de gemeente ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- Door middel van een steekproef vaststellen of bij alle materiële grondaankopen en –verkopen door de gemeente vastgestelde procedures in materiële zin zijn gevolgd.
- Door middel van een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen.

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

Rechtmatigheidsverantwoording over 2023
Wij constateren dat de gemeente Oss voldoende voorbereid is op de rechtmatigheidsverantwoording. Met het in gebruik nemen van het pakket Checkpoint, is het college ons inziens voldoende in staat om gestructureerd te komen tot een onderbouwd oordeel met betrekking tot de rechtmatigheid. Wel vragen we uw aandacht voor een juiste dossiervorming waarbij werkzaamheden en conclusies voldoende vastliggen en ook onderbouwd zijn door middel van controle informatie.

Wij signaleren dat de protocollen, het normenkader en verordeningen ten dele aangepast zijn om tot een rechtmatigheidsmededeling te kunnen komen. De laatste formele acties hieromtrent lopen synchroon met het traject van de jaarrekening. Op dit moment zijn daarnaast nog niet alle landelijke regelingen en wetgeving (o.a. BADO) aangepast op wetswijziging. De wijzigingen van deze regelingen kunnen impact hebben op de wijze waarop de rechtmatigheidsverantwoording onderbouwd moet worden. Wij adviseren u de actualiteiten hierover te blijven volgen.

Wet versterking decentrale rekenkamers
Met ingang van 1 januari 2023 treedt voor gemeenten en provincies de wet versterking decentrale rekenkamers in werking. Deze wet is op 31 mei jl. met een ruime meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen en op 27 september jl. door de Eerste Kamer als hamerstuk aanvaard.

Zodra de wet in werking treedt per 1 januari 2023 behoudt een verordening die een rekenkamerfunctie regelt (en de benoemingen op die basis) gedurende een jaar haar rechtskracht, dus tot 1 januari 2024. Daarvoor is in de wet versterking decentrale rekenkamers overgangsrecht getroffen. Dit geeft de gemeenteraad gedurende een jaar de gelegenheid om op basis van de nieuwe wet een onafhankelijke rekenkamer (zelfstandig of gemeenschappelijk) in te stellen, de leden te benoemen en de oude verordening in te trekken. Uiterlijk op 1 januari 2024 zal dus in alle gemeenten een onafhankelijke rekenkamer moeten zijn ingesteld, inclusief de benoeming van leden.

Raadsleden die de rekenkamerfunctie uitoefenen, verliezen na intrekking van de verordening dan wel uiterlijk een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel van rechtswege het lidmaatschap van de rekenkamerfunctie. Ook de externe commissieleden van de rekenkamerfunctie houden dan van rechtswege op lid van de rekenkamerfunctie te zijn. Zij kunnen dan -desgewenst- conform de wet voor 6 jaar benoemd worden in de onafhankelijke rekenkamer.

Overige onderwerpen

Sustainability

De Europese Unie heeft één doel, en dat is de gezondheid en het welzijn van de mens verbeteren, door Europa klimaatneutraal te maken en onze natuurlijke habitat te beschermen.

Met een pakket aan maatregelen, de actieplannen die voortvloeien uit de EU Green Deal, beoogt Europa een transitie naar een duurzame en klimaat-neutrale economie. Onder het motto 'No one will be left behind' raken deze maatregelen alle sectoren. Dit vereist integrale verankering van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming.

Europa vaart een andere koers: vrijblijvendheid is voorbij

Na ruim twee jaar werk en onderhandelingen heeft het Europese Parlement in november 2022 de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) aangenomen en inmiddels is deze goedgekeurd door de Europese Raad. De CSRD-rapportage bevat ten minste de volgende informatie:

- Business model en de integratie van sustainability daarin.
- Borging van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming.
- Strategie en langetermijndoelstellingen die bijdragen aan een duurzame en klimaat neutrale economie.
- Impacts (positief en negatief) van uw organisatie op de maatschappij.
- Risico's en kansen gerelateerd aan klimaat verandering voor uw business model en uw waardeketen.
- Zorgplicht waardeketen (o.a. mensenrechten en milieu-effecten).

De CSRD-rapportage verantwoording zijn vereist voor elke grote onderneming vanaf boekjaar 2025. De verwachting is dat deze richtlijnen niet verplicht zullen zijn voor lokale overheden. Op basis van een voortrekkersrol / voorbeeldfunctie van overheidsorganisatie inzake sustainability wordt echter wel verwacht dat er in de komende jaren steeds meer vrijwillig over dit onderwerp zal worden gerapporteerd. Wij adviseren u om dit onderwerp met uw raad te bespreken en de reikwijdte en informatieverschaffing inzake sustainability rapportage af te stemmen en uw registratie hierop voor te bereiden.

Publieke Managementletter 'Scherp op fraude'

In december 2022 heeft de NBA de Publieke Managementletter 'Scherp op fraude' uitgebracht. Het voorkomen, opsporen en bestrijden van fraude in organisaties is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. In de PML 'Scherp op Fraude' staan vijf signalen, ieder voorzien van aanbevelingen voor de diverse spelers in de keten, zoals bestuurders, toezichthouders en accountants. Deze signalen zijn:

- Slecht voorbeeld doet slecht volgen.
- Frauderisicoanalyse door het bestuur of directie ontbreekt.
- Meldingen van misstanden verdienen aandacht.
- Fraude overvalt organisaties.
- De accountant is onvoldoende professioneel-kritisch.

De PML is daarmee ook voor u relevant en het is nuttig om hier kennis van te nemen. Fraude is en blijft een belangrijk onderwerp voor ondernemingen en voor onze controle. Op de website van de NBA is de PML te downloaden. https://www.nba.nl/globalassets/documenten/bijlagen-nieuwsberichten/2022/scherp-op-fraude.pdf

Eerder verschenen PML's zijn beschikbaar op: https://www.nba.nl/themas/kennis-delen-en-pml/publieke-managementletters/

Bijlagen

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
JenV A13	Regeling specifieke uitkering naleving controle coronatoegangsbewijzen			
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne			
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021			
BZK C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen			
BZK C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)			
BZK C43	Regeling reductie energiegebruik woningen			
BZK C55	Aanpak energiearmoede			
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen			
BZK C75B	Regiodeals 3e tranche (SiSa tussen medeoverheden)			
BZK C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen			
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)			
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen			
OCW D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden			
OCW D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur			

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
IenW23 E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai			
IenW E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021			
IenW E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra 2020 – 2022			
IenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord			
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022			
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2022			
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022			
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire			
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute			
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport			
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022			
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken			
VWS H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)			
LNV L6	Regeling specifieke uitkeringen uitvoering Subsidieregeling sanering varkenshouderijen			

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage (vervolg - Tozo)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen			
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen			
G4	Tozo 2			
G4	Tozo 3			
G4	Tozo 4			
G4	Tozo 5			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T			

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage B – Ongecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid en onzekerheden zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van 1% respectievelijk 3% van de totale lasten. Positieve bedragen hebben een positief effect op het resultaat, een bedrag tussen haakjes heeft een negatief effect op het resultaat. Rechtmatigheidsfouten kunnen niet gesaldeerd worden.

Fouten

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Last vennootschapsbelasting 2020-2022	639	639
Onterechte onttrekking onderhoudsvoorziening gebouwen	257	257
Totaal ongecorrigeerde controleverschillen	**896**	**896**
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaande jaarrekening	-	n.v.t.
Totaal	**896**	**896**

Onzekerheden

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Prestatielevering jeugd	676	676
Totaal onzekerheden	**676**	**676**

Bijlage C – Gecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde controleverschillen boven de door ons gehanteerde rapporteringstolerantie van € 397.000

Fouten

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	**€**
Waardering lening De Wachtmeester B.V.	800 V
Vennootschapsbelasting	509 V
Algemene uitkering	327 V
Diverse aanpassingen tekstueel of rubriceringstechnisch (geen impact op resultaat)	
Totaal gecorrigeerde controleverschillen	1.636 V

Bijlage D – Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering
Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2022 onderkend, deze zijn weergegeven op pagina 9 van dit verslag.

Samenwerking met interne accountantsdienst/andere accountants
Voor de jaarrekening van de gemeente Oss maken wij gebruik van diverse verbonden partijen/gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties. De belastingen en heffingen zijn uitbesteed aan Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB).
Met betrekking tot de Centrumregeling Jeugd, dit is uitbesteed aan de gemeente 's-Hertogenbosch. Wij hebben bij de accountants een review uitgevoerd op zijn werkzaamheden.

Inschakeling van interne / externe deskundigen
Wij hebben in het kader van onze controle geen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van interne en/of externe deskundigen.

Bijlage E – Onafhankelijkheid

Bevestiging van onze onafhankelijkheid
Op grond van dit verslag zijn wij van mening dat wij in relatie tot uw organisatie, in overeenstemming met de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en artikel 24a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), onafhankelijk hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

Kwaliteitsborging
Baker Tilly heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om haar onafhankelijkheid en die van haar medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- Jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners, professionals en ondersteunende stafdiensten.
- Cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten.
- In- en extern kwaliteitsonderzoek.
- Twee registeraccountants betrokken bij wettelijke controleopdrachten.
- Reviews door partners die niet betrokken zijn bij de opdracht ter waarborging van een deugdelijk / deskundig oordeel.

Op deze controleopdracht zijn geen specifieke maatregelen getroffen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Schriftelijke bevestigingen
Wij hebben aan het management schriftelijke bevestigingen gevraagd in het kader van onze controle. Deze bevestigingen hebben betrekking op de verantwoordelijkheid van het management voor het opstellen van de jaarrekening, voor het volledig verantwoorden van transacties en voor het aan ons verschaffen van alle relevante informatie.

Wij hebben de schriftelijke bevestigingen van het management verkregen.

Bijlage F – Urenbesteding

Opbouw en inzet controleteam
Het controleteam heeft 1.475 uren aan de controle besteed. Het verwachte aantal te besteden uren was 1.240. In de onderstaande tabel zijn deze uren uitgesplitst naar functieniveaus binnen het team.

Overzicht bestede uren	Gepland	Werkelijk
Partner/ externe accountant	100	115
Senior Manager	160	170
IT auditors	80	90
Controleleiders	550	600
Overige teamleden	450	500
Totaal	1.240	1.475

Deze teamopbouw en de inzet van het team heeft geleid tot een kwalitatief goede controle. De overschrijding is enerzijds gelegen in het feit dat de SiSa-regelingen verder toegenomen zijn, anderzijds betreffen dit aanvullende werkzaamheden als gevolg van de geconstateerde bevindingen.

Contactgegevens

drs. B. (Barry) Smeenk RA
Extern Accountant
b.smeenk@bakertilly.nl

drs. R. (Rik) Opendorp RA
Partner
r.opendorp@bakertilly.nl

Kantoorgegevens:
Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Bijster 39
4817 HZ BREDA
Postbus 3814
4800 DV BREDA
T: 076 525 00 00